

Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge

Utenriksøkonomi i 2005

Norge hadde et overskudd på driftsbalansen overfor utlandet på 320 milliarder kroner i 2005 viser foreløpige beregninger. Dette er en oppgang på 87 milliarder kroner i forhold til 2004, og det høyeste årsresultat noen gang. Handelen med varer og tjenester overfor utlandet ga et overskudd på 332 milliarder kroner i 2005, en forbedring på 89 milliarder fra året før. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen økte til 12 milliarder i 2005.

Økt handelsoverskudd

Handelen med varer overfor utlandet ga Norge et overskudd på 307 milliarder kroner i 2005, en oppgang på nærmere 90 milliarder kroner fra 2004. Dette er det høyeste overskuddet på varebalansen noen gang. Den samlede eksporten av varer og tjenester var 862 milliarder kroner, mens den samlede importen var 530 milliarder kroner.

Eksport av råolje og naturgass bidro mest til økningen i handelsoverskuddet. Det ble eksportert petroleum for 433 milliarder kroner i 2005, mot 336 milliarder i 2004. Stor økning i petroleumprisene bidro mest til oppgangen i eksportverdien. Prisene økte med 33,5 prosent, mens volumet ble redusert med 3,4 prosent. Norge eksporterte tradisjonelle varer for 229 milliarder kroner, en økning på 9 prosent fra 2004. Volumveksten var noe større enn prisoppgangen for denne gruppen. Blant tradisjonelle varer var det størst økning i eksport av verkstedprodukter og raffinerte oljeprodukter. Verdiøkningen i raffinerte oljeprodukter skyldtes en prisoppgang på 37,8 prosent, mens det for verkstedprodukter skyldtes en volumøkning på 13,3 prosent.

Norge importerte tradisjonelle varer for 351 milliarder kroner i 2005. Det var en økning på 28 milliarder fra 2004, og det største bidraget til økningen i samlet importverdi. Volumøkning på 8,3 prosent forklarer mesteparten av verdioppgangen for tradisjonelle varer. Industriprodukter bidro mest til økningen i importverdien av tradisjonelle varer med en økning på 30 milliarder kroner fra 2004 til 2005. Av industriproduktene var det verkstedprodukter og metaller som økte mest, med henholdsvis 13 og 7 milliarder kroner.

Overskudd på 25 milliarder for tjenestehandel

Det var et overskudd i handelen med tjenester overfor utlandet på 25 milliarder kroner i 2005, om lag det samme som i 2004.

Norge eksporterte tjenester for 192 milliarder kroner i 2005. Inntekter fra oljeboringstjenester bidro mest til økningen i samlet eksportverdi for tjenester med en

Eksport og import

Prosentvis endring fra 2004 til 2005

	Verdi	Volum	Pris
Eksport	17,7	0,5	17,1
Tradisjonelle varer	9,0	5,6	3,2
Råolje og naturgass	28,9	-3,4	33,5
Skip, oljeplattformer og fly	-12,2	-11,2	-1,2
Tjenester	8,3	2,0	6,2
Import	8,3	6,7	1,4
Tradisjonelle varer	8,7	8,3	0,3
Råolje og naturgass	88,1	44,0	30,6
Skip, oljeplattformer og fly	-34,6	-43,9	16,6
Tjenester	10,2	7,1	2,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Driftsbalansen. 2004-2005. Milliarder kroner

	2004	2005	Endring 2004-2005										
			04.01	04.02	04.03	04.04	05.01	05.02	05.03	05.04	Verdi	Volum	Pris
Eksport	732,4	862,2	177,0	177,0	183,4	195,1	198,6	209,7	220,5	233,4	129,8	3,4	126,3
Tradisjonelle varer	209,8	228,8	51,7	49,5	51,0	57,5	54,8	55,8	55,8	62,4	18,9	10,8	8,1
Råolje og naturgass	335,9	433,1	80,6	79,8	85,5	90,0	97,2	102,6	111,9	121,4	97,2	-9,6	106,8
Skip, oljeplattformer og fly	9,4	8,3	2,8	3,5	1,8	1,3	0,7	4,6	2,2	0,8	-1,1	-1,0	-0,2
Tjenester	177,3	192,1	41,9	44,1	45,1	46,3	45,9	46,8	50,6	48,8	14,8	3,1	15,4
Import	489,6	530,2	113,2	118,8	127,6	129,9	119,0	132,7	139,3	139,2	40,6	31,3	9,3
Tradisjonelle varer	323,0	351,1	76,7	80,1	80,7	85,6	79,4	89,6	88,0	94,1	28,1	25,7	2,4
Råolje	1,9	3,5	0,2	0,4	0,7	0,6	0,8	0,6	0,7	1,4	1,6	0,7	1,0
Skip, oljeplattformer og fly	13,2	8,6	3,1	2,6	3,2	4,4	1,6	2,1	2,2	2,7	-4,6	-5,1	0,6
Tjenester	151,5	166,9	33,3	35,8	43,1	39,3	37,2	40,4	48,3	40,9	15,4	10,0	5,4
Vare- og tjenestebalansen	242,8	332,0	63,8	58,1	55,7	65,2	79,6	77,0	81,2	94,2			
Rente- og stønadsbalansen	-9,8	-12,3	-9,2	-8,4	6,7	1,1	-4,7	-18,7	0,7	10,4			
Driftsbalansen	233,0	319,7	54,6	49,7	62,4	66,3	75,0	58,3	81,9	104,6			

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

økning på 6 milliarder kroner fra 2004. Prisstigningen var på 19,9 prosent, og volumet økte med 36,7 prosent for denne gruppen. Verdien av diverse tjenesteeeksport fra petroleumsvirksomheten ble redusert med 3,8 prosent. Nedgangen skyldes en volumreduksjon på 7,4 prosent, mens prisene økte med 4 prosent.

Total import av tjenester utgjorde 167 milliarder kroner i 2005, det var en oppgang på 15 milliarder kroner fra 2004. Volumøkningen var 7,1 prosent, og prisstigningen 2,9 prosent. Reisetrafikk, det vil si nordmenns utgifter på reise i utlandet, var det største bidraget til økningen i total tjenesteimport med en oppgang på 6 milliarder kroner fra 2004. Verdioppgangen i reisetrafikken skyldtes en økning i volum på 12,1 prosent, mens prisene viste en svak nedgang.

Bedring i rente- og stønadsbalansen

På utenriksregnskapets rente- og stønadsbalanse registreres tre hovedkategorier av inntekt. For det første inngår lønn mottatt av nordmenn for arbeid utført i regi av utenlandske arbeidsgivere og tilsvarende lønn til utlendinger ansatt av norske arbeidsgivere. For det andre løpende formuesinntekt i form av renter, aksjeutbytte og andre former for utbytte, inklusiv reinvestert fortjeneste eller tilbakeholdt overskudd i datterselskaper og lignende i utlandet. Den tredje hovedkategorien utgjøres av løpende inntektsoverføringer der mottaker ikke gir gjenyttelse.

Foreløpige beregninger viser et underskudd på rente- og stønadsbalansen på 12 milliarder kroner for 2005, en økning på 2 milliarder kroner fra 2004. Inntekter fra utlandet var i alt på 132 milliarder kroner, en oppgang på 21 milliarder kroner fra året før. Totale utgifter gikk opp med 23 milliarder kroner, og endte på 144 milliarder kroner i 2005.

Norge hadde i 2005 et positivt netto resultat av rente- og utbyttransaksjoner med utlandet på 7 milliarder kroner, det samme som i året før. Rentetransaksjonene ga et overskudd på 13 milliarder kroner. Men fordi vi yter mer i stønader overfor utlandet enn vi får tilbake, er det fortsatt underskudd på rente- og stønadsbalansen.

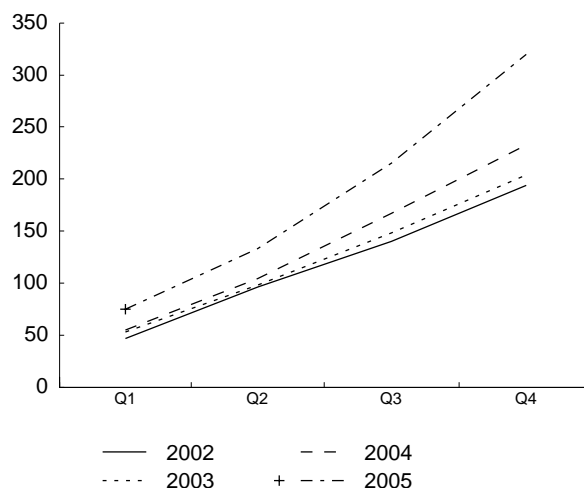
Inntekter fra Norges beholdning av utenlandske aksjer og andeler i form av aksjeutbytte og reinvestert fortjeneste var 52 milliarder kroner i 2005, det er 20 milliarder høyere enn året før. Samlet utbetaling til utlendinger fra tilsvarende plasseringer i Norge var 54 milliarder, en oppgang på 13 milliarder kroner fra året før.

Finansinvesteringer

Norges netto finansinvesteringer overfor utlandet er differansen mellom norske netto transaksjoner i fordringer på utlandet og utlandets netto transaksjoner i fordringer på Norge. Ifølge foreløpige beregninger var netto finansinvesteringene på 318 milliarder kroner i

Driftsbalansen 2002-2005

Akkumulerte tall i mrd. Nkr måned for måned

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Finansregnskapets hovedposter Milliarder kroner

	2004	2005
Norske investeringer i utlandet	441	627
Direkte investeringer	25	93
Porteføljeinvesteringer	260	257
Andre finansinvesteringer	119	248
Internasjonale reserver	37	29
Utenlandske investeringer i Norge	267	320
Direkte investeringer	17	22
Porteføljeinvesteringer	69	164
Andre investeringer	182	134
Ufordelte kapitaltransaksjoner og statistiske avvik	58	11
Netto finansinvesteringer totalt	232	318

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2005. Av dette utgjorde Statens pensjonsfond – Utland sine netto finansinvesteringer 253 milliarder kroner.

Norge økte sine brutto fordringer på utlandet gjennom transaksjoner med 627 milliarder kroner fra 2004 til 2005. Norsk næringsliv økte verdien av sine direkte investeringer i utlandet med 93 milliarder kroner. Porteføljeinvesteringer og andre finansinvesteringer, dvs. lån, innskudd og handelskreditter, er beregnet til henholdsvis 257 og 248 milliarder kroner.

Endring i Norges Banks internasjonale reserver som følge av transaksjoner (dvs. uten hensyn til omvurderinger) viste en oppgang på 29 milliarder kroner fra 2004 til 2005.

Ifølge foreløpige anslag økte Norges gjeld til utlendinger gjennom transaksjoner med om lag 320 milliarder kroner i 2005, hvorav utlendingers direkte investeringer i norske selskaper utgjorde 22 milliarder kroner. Porteføljeinvesteringene var på 164 milliarder kroner,

Utenriksregnskap

Utenriksregnskapet (UR) viser Norges økonomiske transaksjoner med utlandet. Driftstransaksjonene omfatter eksport og import av varer og tjenester, som sammen med inntekter og utgifter i form av bl.a. renter og stønader overfor utlandet, gir resultatet på *driftsbalansen*. I tillegg registreres overføring av formue uten motytelse (kapitaloverføringer) og kjøp og salg av immateriell kapital (patenter, rettigheter etc.). Netto resultat av disse transaksjonene pluss driftsbalansen tilsvarer per definisjon Norges nettofinansinvesteringer overfor utlandet.

Finansregnskapet viser resultatet av langsiktige og kortsiktige fordrings- og gjeldstransaksjoner i form av lån til og fra

utlandet, bankinnskudd, omsetning av norske og utenlandske verdipapirer samt endringer i Norges Banks internasjonale reserver. Resultatet av alle transaksjonene i gjelds- og fordringsposter i en periode oppsummeres i saldposten *nettofinansinvestering*.

Statistisk sentralbyrå utarbeider også statistikk over Norges beholdning av fordringer og gjeld overfor utlandet ved utgangen av hvert år. Figuren illustrerer den prinsipielle sammenhengen mellom de ulike konti i utenriksregnskapet og statistikk over Norges fordringer og gjeld overfor utlandet.

Utenriksregnskap og fordringer og gjeld overfor utlandet

Utenriksregnskap			
	Eksport og import		
	+ Rente- og stønadsbalansen		
	= Driftsbalansen		
	+ Kapitaloverføringer mv.		
Åpningsbalanse nettofordringer overfor utlandet (I)	= Nettofinansinvesteringer (II)	Omvurderinger mv. (III)	Avslutningsbalanse nettofordringer overfor utlandet (I)+(II)+(III)=(IV)

Formuesinntekt

←

mens andre finansinvesteringer er anslått til 134 milliarder kroner.

I tillegg til resultatet av transaksjoner, økte nettofordringene med 69 milliarder kroner som følge av omvurderinger. Omvurderinger uttrykker en beregnet gevinst på bakgrunn av svingninger i valutakurser og utvikling i kursen på enkelte finansobjekter. I og med at ikke alle prisendringer på verdipapirer er kjent, er anslaget på totale omvurderinger beheftet med usikkerhet. Når vi også tar hensyn til omvurderingene, økte Norges netto fordringer på utlandet med 387 milliarder kroner i 2005.

Utenlandske direkte investeringer

Plassering av penger over landegrensene kan skje gjennom direkte investeringer, gjennom porteføljeinvesteringer eller i form av andre typer finansielle investeringer (utlån/innlån, bankinnskudd, plassering i internasjonale reserver). En utenlandsk direkte investering kan defineres som "en investering over landegrensene der investor har til hensikt å opprette en

varig økonomisk forbindelse og øve innflytelse på virksomheten i investeringsobjektet". Definisjonen innebærer at selskapet som investerer bidrar med eierkapital i et slikt omfang at det får en kontrollerende rolle. De direkte investeringene skiller slik fra porteføljeinvesteringer og andre finansielle investeringer, som ofte har et mindre omfang og en kortere investeringshorisont. I internasjonale anbefalinger angis en eierandel på 10 prosent eller mer som kriterium for direkte investering. Det anbefales å ta hensyn til både direkte og indirekte eierskap¹. Det betyr at dersom et norsk selskap eier 20 prosent av et selskap i utlandet som igjen eier 100 prosent av et annet utenlandsk selskap, skal kapitalen i begge selskaper anses som norske direkte investeringer i utlandet.

Benevnelsen direkte investeringer benyttes både som et strømningsbegrep og et beholdnings- eller balansebegrep. Tallene som presenteres i det følgende er beholdningsstørrelser. Beholdningen av direkte investeringer viser den akkumulerte verdien av de direkte investeringene som er foretatt over tid, korrigert for

¹ I undersøkelsene om inngående og utgående direkte investeringer omfattes i prinsippet både direkte og indirekte foretak. Merk at i utenriksregnskapets tall for Norges internasjonale investeringsposisjon (IIP) omfattes de direkte investeringene bare direkte eide foretak (fordringer/gjeld til første utenlandske foretak).

eventuelle omvurderinger som skyldes opp- eller nedskrivninger eller valutakursomvurderinger. Alle fordrings- og gjeldsforhold mellom investor og investeringsobjektet er i statistikken postert som direkte investeringer.

Direkte investeringer er ikke knyttet til bestemte næringer. Innen både vareproduserende og tjenesteproduserende næringer finner en eksempler på selskaper som foretar direkte investeringer.

Motivene bak utenlandske direkte investeringer kan plasseres i følgende kategorier:

- 1 Faktordrevne. Foretakene lokaliserer produksjonen til steder med god tilgang på innsatsfaktorer til relativt lave kostnader, eksempelvis kompetent arbeidskraft eller naturressurser.
- 2 Markedsdrevne. Foretakene lokaliserer bedrifter til steder med høy etterspørsel. Direkte investeringer blir da et alternativ til eksport; i stedet for å flytte varer mellom land, opprettes eller flyttes i stedet produksjonen til eksportlandet.
- 3 Teknologidrevne og andre strategiske motiver. Foretakene lokaliserer bedrifter til kunnskapsentra for mer effektivt å bedre sin teknologi og sine produkter, eller for å oppnå stordriftsfordeler, posisjonere seg i forhold til ulike typer konkurranse eller pga. andre rammebetingelser enn i hjemlandet.

Selskaper innenfor olje- og gassvirksomhet vil ofte i stor grad falle inn i den første kategorien. De store multinasjonale operatørselskapenes motiver for å investere i varig eierkapital i Norge har i fremste rekke vært den rikelige tilgangen på naturressursene olje og gass. Flytting av norsk virksomhet til utlandet på grunn av kostnadsbesparelser faller også inn under denne kategorien. Selskaper innen tjenesteyting vil kunne være eksempel på virksomhet som faller inn under den andre kategorien. For slike selskaper er det ofte viktig å være lokalisert nær markedet for tjenestene de selger. Oppkjøp av foretak som besitter patenter og egne forskningsmiljø er ofte teknologidrevne.

Omfanget av direkte investeringer

Tall for Norges internasjonale investeringsposisjon viser at Norges totale fordringer på utlandet var 2,8 billioner kroner ved utgangen av 2004³, mens den totale utenlandsgjelden var 2,0 billioner kroner. Norge hadde dermed en nettofordring på utlandet på drøye 800 milliarder kroner ved utgangen av 2004. Ved utgangen av 2003 var nettofordringene overfor utlandet på om lag 670 milliarder kroner, slik at Norge gjennom 2004 økte sine fordringer på utlandet.

Norges Internasjonale investeringsposisjon (IIP) ved utgangen av 2003 og 2004. Milliarder kroner

	2003	2004 ¹
Fordringer totalt	2 471	2 808
Direkte investeringer i utlandet	307	326
Porteføljeinvesteringer	1 173	1 486
Lån og innskudd etc.	740	726
Internasjonale reserver	251	268
Gjeld totalt	1 801	1 968
Direkte investeringer i Norge	174	173
Porteføljeinvesteringer	688	761
Lån og innskudd etc.	938	1 034
Netto fordringer	670	839

¹ Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De direkte investeringene foretatt av utlendinger i Norge sto for 9 prosent av den totale gjelden ved utgangen av 2004, mens norske investeringer i utlandet sto for 12 prosent av samlede fordringer. Direkte investeringer omfatter her bare investeringer i direkte eide foretak. På fordringssiden sto porteføljeinvesteringene for den største andelen av investeringene, med en andel på 53 prosent ved utgangen av 2004. Porteføljeinvesteringene i utlandet består blant annet av Statens pensjonsfond - Utland (tidligere kalt Petroleumsfondet), verdipapirfond og forsikringsselskaper. Utlendingers plassering i lån og innskudd utgjorde med 53 prosent den største andelen på gjeldssiden.

Både i 2003 og 2004 var Norge netto eksportør av direkte investeringskapital. Norges direkte investeringer i utlandet var 307 og 326 milliarder kroner ved utgangen av henholdsvis 2003 og 2004, mens utenlandske direkte investeringer i Norge var omkring 173 milliarder kroner ved utgangen av begge årene. Vi hadde også en betydelig eksport av kapital knyttet til porteføljeinvesteringer.

Norske direkte investeringer i utlandet

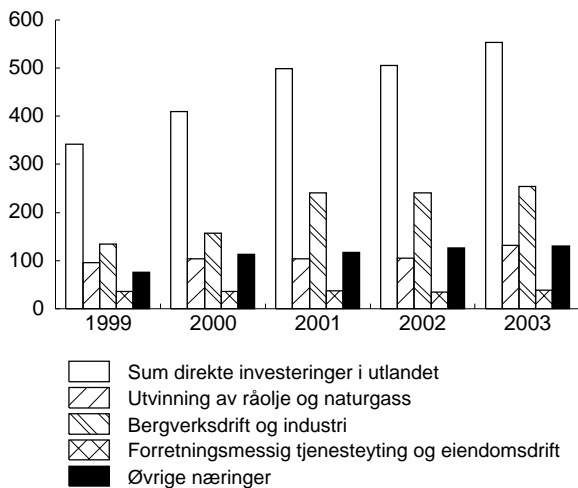
Ved utgangen av 2003 var beholdningen av Norges direkte investeringer i utlandet 553 milliarder kroner⁴. Dette tallet for direkte investeringer inkluderer både direkte og indirekte eie, og er derfor høyere enn det tilsvarende tallet oppgitt i Norges internasjonale investeringsposisjon (se tabell). Beholdningen av Norges direkte investeringer i utlandet viste en oppgang på 48 milliarder kroner eller 9,5 prosent fra utgangen av 2003 til utgangen av 2004. Utvinning av råolje og naturgass sto for størstedelen av denne veksten, med en økning på 26 milliarder kroner i kontrollerende investeringer i utlandet.

² Se Økonomiske analyser nr. 1/2003 s. 53.

³ Foreløpige tall for 2004 er de nyeste tallene som er utarbeidet. Tall for Norges Internasjonale Investeringsposisjon for 2005 ventes å foreligge i slutten av september 2006.

⁴ Tall for 2003 er de nyeste tallene som er utarbeidet for norske direkte investeringer i utlandet og utlendingers direkte investeringer i Norge.

Beholdning av norske direkte investeringer i utlandet ved utgangen av hvert år. 1999-2003. Milliarden kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Den samlede beholdningen av norske direkte investeringer i utlandet har vist årlige økninger hvert år siden 1999, som er det første året Statistisk sentralbyrå utarbeidet egne tall for.

Næringene "Industri og bergverksdrift" og "Utvinning av råolje og naturgass" sto for den klart største andelen av de direkte investeringene i utlandet ved utgangen av 2003, med henholdsvis 46 og 24 prosent. Deretter fulgte forretningsmessig tjenesteyting og eiendomsdrift med en andel på 7 prosent. Industri og bergverksdrift hadde spesielt høye direkte investeringer i utlandet innenfor virksomheter knyttet til produksjon av papirmasse, papir og papirvarer og innen produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter.

Blant næringene som hadde betydelige direkte investeringer i utlandet ved utgangen av 2003, var veksten i perioden 1999-2003 sterkest for industri og bergverksdrift, med en økning på 90 prosent. Norske selskaper innen olje- og gassutvinning økte sine direkte investeringer i utlandet med 36 prosent i den samme perioden.

De norske selskapene hadde størstedelen av sine direkte investeringer ved utgangen av 2003 i Europa, med 357 milliarder kroner eller 65 prosent av samlede direkte investeringer. Det største avtakerlandet for norske eierskapsinvesteringer var Sverige etterfulgt av Storbritannia, USA og Danmark. Hele 430 milliarder kroner eller 78 prosent av de norske direkte investeringene i utlandet ved utgangen av 2003 var i andre OECD-land. Siden 1999 har veksten målt i kroner vært sterkest i Europa og Amerika, mens områdene Oceania, Asia og Afrika har hatt sterkest prosentvis vekst.

Utgående direkte investeringer¹ i forhold til BNP for utvalgte land. 1999-2002. Prosent

	1999	2000	2001	2002
Norge	27,0	26,0	32,0	31,0
Sverige	42,0	53,0	56,0	54,0
Danmark	27,0	43,0	44,0	40,0
Finland	27,0	45,0	43,0	44,0
Storbritannia	48,0	64,0	61,0	53,0
Nederland	66,0	84,0	86,0	86,0
Tyskland	19,0	27,0	30,0	28,0

¹ Omfatter investeringer både i direkte og indirekte eide foretak.
Kilde: OECD.

Avkastning på norske direkte investeringer i utlandet. 1999-2003. Milliarden kroner og prosent

	1999	2000	2001	2002	2003
Avkastning på direkte investert kapital i utlandet, mrd. kr.	7	15	22	9	21
Avkastning i prosent	2,4	4,0	4,9	1,8	4,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For å sammenligne nivåene på ulike lands direkte investeringer kan man se på beholdningen av landenes direkte investeringer i utlandet i forhold til bruttonasjonalproduktet. OECDs data for årene 1999-2002 viser blant annet at de andre skandinaviske landene Danmark, Sverige og Finland ligger betydelig over Norge i omfanget av direkte investeringer i andre land, mens Norges direkte investeringer i utlandet ligger omtrent på nivå med Tysklands.

Avkastningen⁵ på norsk direkte investert kapital i utlandet kan måles som norsk andel av den fortjenesten som tilbakeføres til selskapet (reinvestert fortjeneste) i tillegg til utdelt utbytte til norske eiere og netto renteinntekter. I 2003 var avkastningen 21 milliarder kroner, mens den var 7 milliarder kroner i 1999. Den reinvesterte fortjenesten utgjorde størsteparten av avkastningen i 2003 (81 prosent). Det er også den reinvesterte fortjenesten som har vist størst variasjon mellom de ulike årene i perioden 1999-2003.

Avkastningsraten for de direkte investeringene som norske eiere foretar i utlandet kan måles som forholdet mellom summen av reinvestert fortjeneste, aksjeutbytte og netto renteinntekter, og gjennomsnittsbeholdningen av de direkte investeringene for de enkelte årene. En svakhet ved dette avkastningsbegrepet er at en ikke får med seg omvurderinger, dvs. opp- og nedskrivninger av kapitalbeholdningen gjennom året. Målt på den måten har avkastningen av de norske utgående direkte investeringene vært mellom 1,8 og 4,9 prosent for årene 1999-2003.

⁵ Dette avkastningsmålet har som siktemål å gi makrodata til bruk i offisiell statistikk, og har ikke som formål å gi inngående lønnsomhetsbetraktninger av selskapene som inngår i undersøkelsen. En fullstendig lønnsomhetsanalyse vil måtte omfatte også andre regnskapsdata, og også nærmere forklaringer av interne forhold i de enkelte selskapene som ikke kommer til uttrykk i resultatregnskapene.

Utenlandske direkte investeringer i Norge

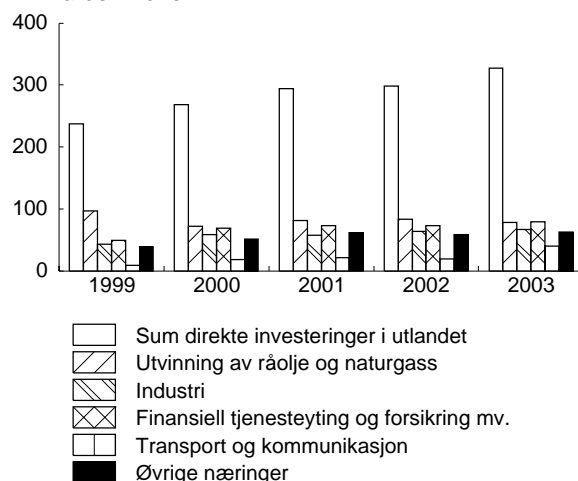
Utlendingers direkte investeringer i Norge var i følge Norges Banks statistikk på 327 milliarder kroner ved utgangen av 2003. Dette er en økning på 29 milliarder kroner eller 9,7 prosent fra året før. Investeringer i finansiell tjenesteyting samt forsikring mv. utgjorde den største andel av utlendingers kontrollerende investeringer i Norge med 79 milliarder kroner, etterfulgt av olje og gassutvinning og industri med direkte investeringer på henholdsvis 78 og 67 milliarder kroner. De direkte investeringene foretatt av utlendinger i Norge har større spredning på aktører og næringer enn tilfellet er for norske direkte investeringer i utlandet, som i stor grad foretas av de største norske selskapene.

Den samlede beholdningen av de utenlandske direkte investeringene i Norge har økt hvert år i perioden 1999-2003, med 91 milliarder kroner eller 38 prosent fra 1999 til 2003. Det er særskilt investeringer i næringene transport og kommunikasjon og finansiell tjenesteyting samt forsikring mv. som har bidratt til oppgangen, men investeringer i industrien bidrar også. I olje- og gassutvinning har imidlertid de utenlandske eierne redusert sine direkte investeringer med 19 milliarder kroner fra 1999 til 2003. Norges Banks tallserie for direkte investeringer tilbake til 1987 viser at olje- og gassutvinning helt fram til år 2000 var den klart dominerende næringen for utlendingers direkte investeringer i Norge. Fra 1999 til 2000 falt imidlertid investeringene i olje- og gassutvinning med hele 25 milliarder kroner eller 26 prosent. Det kan skyldes at selskapene har kommet i en produksjonsfase, som gjør at de i større grad tilbakefører inntekter og betaler ned gjeld til morselskapet.

Det er EU-landene som samlet står for størstedelen av de direkte utenlandske investeringene i Norge ved utgangen av 2003, med 247 milliarder kroner eller 75 prosent. Sverige er det enkeltlandet som står for den største andelen, etterfulgt av Nederland, Danmark, USA og Storbritannia. Veksten i de svenske og danske direkte investeringene i Norge har vært betydelig med en økning på henholdsvis 85 og 84 prosent fra 1999 til 2003. I 1999 var det Nederland og USA som var de største utenlandske investorlandene i Norge. De høye tallene for Nederland skyldes at investorer fra andre land i noen tilfeller kanaliserte sine investeringer i Norge gjennom datterselskaper i Nederland. Noe av årsaken er trolig gunstige skatteregler.

Avkastningen på de utenlandske direkte investeringene i Norge i 2003 var 32 milliarder kroner, mens den var 19 milliarder kroner i 1999. Utbetalt utbytte utgjorde størsteparten av avkastningen i 2003 (65 prosent). Avkastningen av de direkte investeringene som utenlandske eiere foretar i Norge har ligget på mellom 8,8 og 16,4 prosent for årene 1999-2003. Dette er betydelig høyere enn avkastningsratene for Norges direkte investeringer i utlandet.

Beholdning av utenlandske direkte investeringer i Norge ved utgangen av hvert år. 1999-2003. Milliarder kroner

Kilde: Norges Bank.

Avkastning på utenlandske direkte investeringer i Norge. 1999-2003. Milliarder kroner og prosent

	1999	2000	2001	2002	2003
Avkastning på direkte investert kapital i Norge, mrd. kr.	19	41	35	30	32
Avkastning i prosent	8,8	16,4	12,4	10,1	10,1

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalproduktet etter inntektskomponenter

I nasjonalregnskapet uttrykker driftsresultatet den delen av bedriftenes verdiskapning som går til godtgjørelse av eiers egeninnsats og til avlønning av kapital som er skutt inn i virksomheten. Driftsresultatet for en næring beregnes som bruttoprodukt med tillegg for eventuelle næringsubsidier, og med fratrukk for kapitalslit, lønnskostnader og næringskatter. Det hefter stor usikkerhet ved de foreløpige tallene for driftsresultatet. Derfor presenteres bare tall for landet totalt og for Fastlands-Norge.

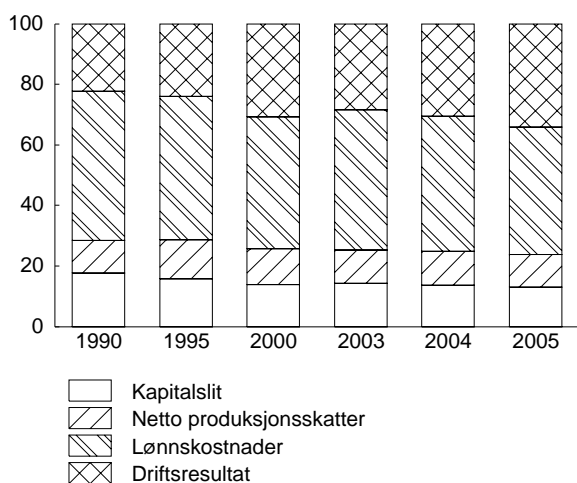
Ifølge det foreløpige nasjonalregnskapet var bruttonasjonalproduktet (BNP) i 2005 på 1 906 milliarder kroner målt i løpende priser, nesten 190 milliarder kroner eller drøyt 11 prosent høyere enn året før. BNP uttrykt i faste priser økte i 2005 med 2,3 prosent, mens prisene på varene og tjenestene som inngår i BNP steg med 8,5 prosent. Den kraftige prisveksten skyldes oppgangen i priser på olje og gass.

Kapitalslitet for 2005 er beregnet til 247 milliarder kroner, det er 5 prosent over nivået året før. Netto produksjonsskatter og -subsidiær økte med 17 milliarder kroner eller 9 prosent. Totale lønnskostnader i 2005 er beregnet til 801 milliarder kroner, en vekst på 4,7 prosent fra 2004. Det totale driftsresultatet i 2005 kan dermed foreløpig anslås til drøyt 650 milliarder kroner, mer enn 124 milliarder kroner eller 24 prosent

Bruttonasjonalprodukt etter inntektskomponenter 2004-2005.
Milliarder kroner

	2004	2005	Endring fra 2004 til 2005	
			Milliarder kroner	Prosent
Bruttonasjonalprodukt	1716,9	1906,1	189,2	11,0
Kapitalslit	235,0	247,0	12,0	5,1
Netto produksjons-skatte	190,0	207,1	17,1	9,0
Lønnskostnader	764,7	800,6	35,9	4,7
Driftsresultat	527,2	651,4	124,2	23,6
Fastlands-Norge				
Bruttoprodukt	1332,3	1411,3	79,0	5,9
Kapitalslit	160,8	166,9	6,1	3,8
Netto produksjons-skatte	186,2	203,5	17,3	9,3
Lønnskostnader	728,6	764,0	35,4	4,9
Driftsresultat	256,7	277,0	20,3	7,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Inntektskomponenter i BNP
 I prosent av totalen

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

høyere enn året før. Om lag 105 milliarder kroner av veksten i samlet driftsresultat stammer fra petroleumsvirksomheten.

For Fastlands-Norge, som omfatter norsk økonomi utenom petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart, viser de foreløpige nasjonalregnskapstallene at driftsresultatet i 2005 vokste med om lag 8 prosent eller 20 milliarder kroner fra året før. Bruttoproduktet økte med 79 milliarder, mens kapitalslit, netto produksjonsskatte og lønnskostnader til sammen vokste med 59 milliarder kroner. Lønnsandelen for Fastlands-Norge, dvs. lønnskostnadens andel av bruttoproduktet, er foreløpig beregnet til 54,1 prosent i 2005, om lag et halvt prosentpoeng lavere enn året før.

Bidrag til vekst i disponibel realinntekt fra året før for Norge.
Prosent

	2003	2004	2005
Vekst i disponibel realinntekt for Norge	1,6	7,9	9,7
Bidrag fra:			
Produksjonsvekst i oljevirsomhet	0,2	0,1	-0,7
Produksjonsvekst ellers	0,9	3,3	3,0
Endring i bytteforholdet generelt	0,1	4,6	7,5
Herav forårsaket av prisendring på råolje og naturgass	0,1	3,9	6,6
Endring i rente- og stønadbalansen	0,5	-0,2	-0,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Disponibel inntekt og sparing for Norge

Etter en rekordhøy vekst i disponibel realinntekt i Norge fra 1999 til 2000 var det i de tre påfølgende årene en relativt flat utvikling i inntekten. I 2004 og 2005 steg realdisponibel inntekt igjen sterkt. Ifølge foreløpige beregninger var veksten i realdisponibel inntekt fra 2004 til 2005 på 10 prosent. Den viktigste årsaken var utviklingen i oljeprisen, som bidro til en betydelig bedring i bytteforholdet mellom norske og utenlandske varer og tjenester. Produksjonsutviklingen i Fastlands-Norge bidro også til økning i realinntekten i fjor. Spareraten for Norge i 2005 er beregnet til å være rekordhøye 28 prosent.

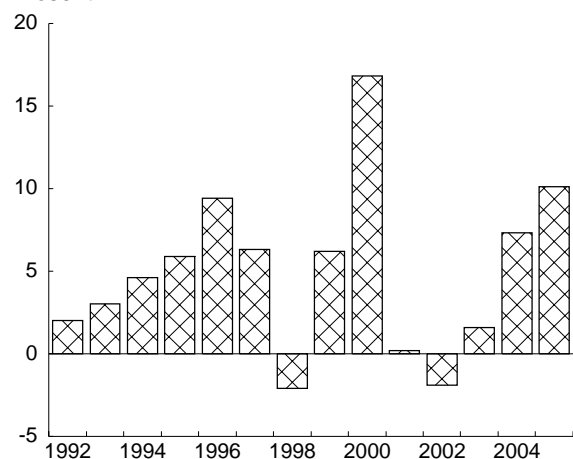
Disponibel inntekt for et land defineres som bruttonasjonalprodukt fratrukket kapitalslit (netto nasjonalprodukt) og netto overføringer til utlandet i form av lønn, formuesavkastning (renter, aksjeutbytte, reinvestert fortjeneste) og løpende stønader (bistand mv.). Omvurderinger av fordringer og gjeld på utlandet som skyldes variasjoner i valutakurser og andre priser, er ikke inkludert i den disponible inntekten. Størrelsen er et nominelt mål på de ressurser landet har til disposisjon til konsum og sparing. Disponibel inntekt for Norge i 2005 er foreløpig anslått til 1 647 milliarder kroner. Til sammenligning er BNP beregnet til 1 906 milliarder kroner.

Ved å justere endring i disponibel inntekt for prisstigning på varer og tjenester som anvendes innenlands, fås endring i disponibel realinntekt for Norge (se tabell og figur). Tabellen viser prosentvis vekst i disponibel realinntekt for Norge i forhold til året før for årene 2003 til 2005, og ulike bidrag til veksten. For 2005 er det foreløpig anslått at landets totale produksjon bidro med 2,3 prosentpoeng i økt realinntekt. Petroleumsvirksomheten bidro isolert sett til nedgang i realinntekten fra 2004, mens bidraget fra øvrig produksjonsvirksomhet var 3,0 prosentpoeng.

Bytteforholdet overfor utlandet måles ved forholdet mellom eksport- og importpriser. Når eksportprisene øker mer (eller reduseres mindre) enn importprisene, bedres bytteforholdet. Det innebærer at det skal min-

Vekst i disponibel realinntekt for Norge 1992 - 2005

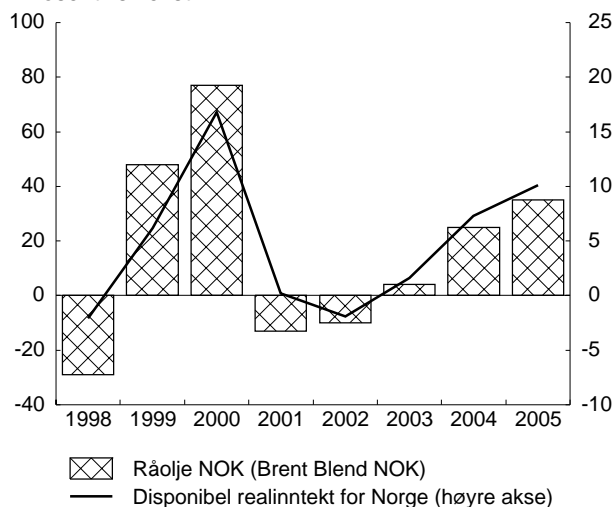
Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Råoljepris og disponibel realinntekt for Norge

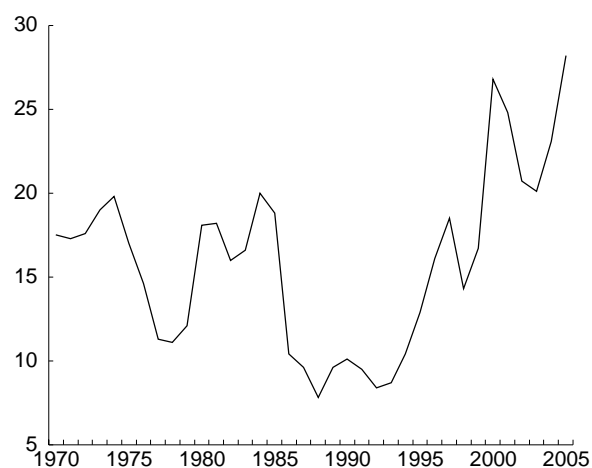
Prosentvis vekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Sparerate for Norge 1970-2005

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

dre eksport til for å betale for et gitt importvolum. Fra 2004 til 2005 var det betydelig prisoppgang for mange eksportprodukter, spesielt for petroleumsprodukter. Også importprisene steg, men i betydelig mindre grad enn eksportprisene. Ifølge foreløpige tall bidro endringen i bytteforholdet til å øke veksten i realdisponibel inntekt for Norge med 7,5 prosentpoeng i 2005. Rente- og stønadsbalansen bidro til å redusere veksten i realinntekten.

Spareraten for Norge uttrykker landets totale sparing som andel av disponibel inntekt. Gjennom de siste 30 årene av forrige århundre varierte spareraten mellom 9 og 20 prosent, se figur. Spareraten var høyest på første halvdel av 1970-tallet og på første halvdel av 1980-tallet, da den var oppunder 20 prosent. I siste halvdel av 1990-tallet varierte spareraten en del, i snitt var den rundt 15 prosent i perioden 1994-1999.

Norges sparerate var i 2000 høyere enn noen gang tidligere, med en rate på 26,8 prosent. Spareraten har siden holdt seg relativt høy og er for 2005 foreløpig beregnet til 27,9 prosent.

I nasjonalregnskapet posteres verdien av utvunnet olje og gass som produksjonsinntekt. Dette er med på å forklare nasjonalregnskapets høye sparetall, og kan finnes igjen som økte fordringer på utlandet for Statens pensjonsfond - Utland (tidligere Petroleumsfondet). Alternativt kan utvinningen betraktes som omveksling av formue med en tilsvarende nedjustering av landets sparing.

Handelsvridninger

Billige varer fra Asia og ikke minst Kina, har ført til markant lavere prisstigning i Norge. Dette har konsekvenser for Norges Banks utøvelse av pengepolitikken, idet banken styrer etter et inflasjonsmål. Importen fra Asia bidrar derfor til at vi får lavere rente enn hva vi ellers ville hatt. Importen av billige varer kan imidlertid føre til arbeidsledighet ved at norske bedrifter blir utkonkurrert. På den andre siden gagnar det økonomien at norske konsumenter får tilgang på billigere klær, skotøy og forbrukerelektronikk og at produsentene får tilgang på billigere produksjonsfaktorer som for eksempel kontormaskiner og databehandlingsutstyr.

Importen fra Kina var sytten ganger så høy i 2005 som i 1990 og økte fra 1,1 til 19,1 milliarder kroner, målt i løpende verdi for varer utenom skip og oljeplattformer. Samtidig økte Norges import i alt til bare noe over det dobbelte i samme tidsrom, fra 153 milliarder kroner i 1990 til 350 milliarder i 2005, en økning på 130 prosent.

Fra 2004 til 2005 økte den samlede importen av varer utenom skip og plattformer med 30,1 milliarder kroner. Ti prosent av økningen gjaldt varer fra Kina, som med 19,1 milliarder kroner stod som opprinnelsesland for 5,5 prosent av importen.

Statistikken viser at importen fra Kina i 2005 i stor grad bestod av forskjellige ferdigvarer (8,8 milliarder kroner) og maskiner og transportmidler (7,1 milliarder kroner), se tabeller. Importen av varer fra Kina har siden 1990 utviklet seg fra å være dominert av klær og tilbehør til også å omfatte blant annet elektronikkvarer og fottøy. Klær og tilbehør var fortsatt den største gruppen i importen av varer fra Kina i 2005, se tabell. Men gruppen forskjellige ferdigvarer hvor disse varene hører hjemme, utgjør nå bare om lag 46 prosent av importen fra Kina, mot hele 77 prosent i 1993.

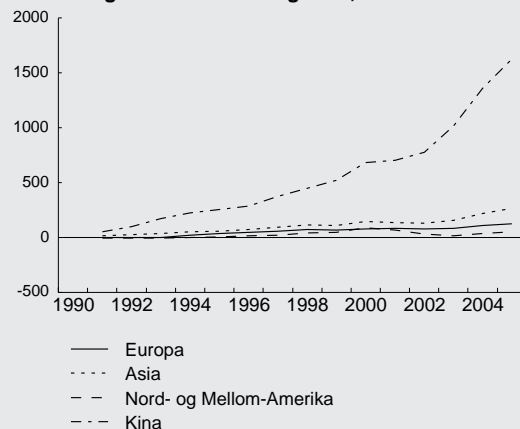
Tabellene viser også de viktigste vridningene i handelen med Kina fra 2004 til 2005. Importen av varer fra Kina økte i stor grad på bekostning av import fra andre land for både konsumvarer og varer til produsenter. Når det gjelder konsumvarer, ser vi de viktigste handelsvridningene målt ved prosentvise endringer for fottøy og klær og tilbehør til klær. Blant varer som hører inn under gruppen maskiner og transportmidler ser vi at økningen i importen fra Kina var betydelig for både kontormaskiner og datautstyr, telekommunikasjonsutstyr og elektriske maskiner og apparater. Gruppen telekom-

munikasjonsapparater og -utstyr omfatter både forbrukerelektronikk som blant annet mobiltelefoner og fjernsynsapparater og utstyr til næringslivet, mens gruppen elektriske maskiner og apparater inneholder blant annet husholdningsmaskiner. For telekommunikasjonsapparater og -utstyr var det en reduksjon i importen fra andre land fra 2004 til 2005 mens importen fra Kina viste en betydelig vekst.

Amerikanske dollar var oppgjørsv valuta for om lag 40 prosent av importverdien av tradisjonelle varer fra Kina i 2005, det er samme andel som 2004. For varene fra resten av verden var amerikanske dollar oppgjørsv valuta for om lag 15 prosent av importen, mens 33 prosent var fakturert i euro. Siden den amerikanske dollaren har svekket seg de siste årene, kan dette ha bidratt til å gjøre importen fra Kina relativt billigere enn importen fra andre land.

Tollsatsene på industrivarer, herunder klær, er blitt gradvis redusert fra 1994 til 2004 i takt med nedbyggingen av tollsatser under WTO-avtalen. I 1994 var for eksempel tollsatsen for drakter på 25 prosent. I 2005 var tollsatsen redusert til 10,7 prosent for de aller fleste klesvarer, mens noen klesvarer har enda lavere satser. De siste restene av toll på maskiner ble fjernet fra 1. juli 2002.

Import av varer utenom skip og oljeplattformer. Prosentvis endring i verdi i forhold til 1990 fra utvalgte verdensdeler og Kina, 1990-2005. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel.

Import av ferdigvarer fra Kina, utvalgte varegrupper

SITC	Kina 2005 Millioner kroner	Kinas andel		Endring fra 2004 til 2005	
		2004	2005	Kina	Andre land
8 Ferdigvarer	8 844,7	14,4	16,3	19,5	3,8
81 herav Prefabrikerte bygninger etc.	394,0	10,2	11,6	11,6	-3,8
82 Møbler og -deler	662,5	6,6	7,7	27,8	9,2
84 Klær og tilbehør	4 335,2	32,5	36,4	16,6	-1,9
85 Fottøy	774,8	20,5	27,1	40,8	-2,8
87 Vitenskapelige og tekniske instrumenter	152,2	1,9	2,3	36,1	10,6
89 Forskjellige ferdigvarer	1 993,4	9,7	11,0	21,3	5,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel

Import av maskiner og transportmidler utenom skip og oljeplattformer, fra Kina, utvalgte varegrupper

SITC	Kina 2005 Millioner kroner	Kinas andel		Endring fra 2004 til 2005	
		2004	2005	Kina	Andre land
7 Maskiner og transportmidler i alt (utenom skip og oljeplattformer)	7 123,9	5,0	5,3	17,1	10,8
75 herav Kontormaskiner, EDB-utstyr	2 890,5	16,5	18,1	13,5	1,1
76 Telekommunikasjonsapparater og -utstyr	2 358,5	14,4	16,7	18,1	-0,8
77 Elektriske maskiner og apparater	1 080,3	5,1	6,2	23,2	0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utenrikshandel